

**Мр Драгица Ожеговић
Драженко Јоргић
Основна школа "Станко Ракита"
Бања Лука**

ИНДЕНТИФИКАЦИЈА И ПЕДАГОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ ЕМОЦИОНАЛНОГ СТАТУСА УЧЕНИКА

Резиме: Традиционална школа у којој наставник фронталним и ех – катедра радом фаворизује академска постигнућа, а занемарује личност ученика не доприноси у потребној мјери развоју оспособљавања младих за живот у XXI вијеку. Нове компетенције савременог доба, у први план истичу приоритете школе да у цјелости образује ученика, усклађујући њихов интелектуални и емоционални живот, односно учећи их како да интелигентно употребе емоције. У раду смо сагледавали емоционалне експресије ученика предметне наставе и идентификовали школске ситуације и предмете у којима се поједине емоције најчешће појављују.

Кључне ријечи: емоција, емоционална компетенција, емоционални статус ученика, савремена настава.

Увод

Наш успјех у животу не одређује само IQ него и емоционална интелигенција (EQ), те је приоритетан задатак школе успоставити равнотежу између емоционалног и интелектуалног развоја ученика. Традиционална фронтална предавачка настава фаворизује наставника као субјекта наставног процеса (предаје, излаже, објашњава, даје наредбе, критикује, оцјењује), а улогу ученика своди на пасивног слушаоца и извршиоца наставникових наредби (меморијско-репродуктивно-извршилачка улога). Оваква настава фаворизује материјалну страну наставе, а занемарује конативну и емотивну. Надређен став традиционалног наставника губи смисао у савременој школи, и он треба да прерасте у сараднички однос у коме наставник помаже ученицима да науче како се учи, гдје да пронађу оно што не знају, како да комуницирају – размјењују мисли, ставове, жеље, идеје, успостављају пријатељске односе како да упознају сами себе и друге и развију позитиван однос према раду, себи и околини.

Савремена педагошка теорија све више наглашава нужност смањивања јаза између когнитивног и емоционалног и указује на потребу интеграције когнитивне, конативне и емоционалне сфере личности. Нове стратегије образовања усмјерене су на образовање "новог мислећег човјека, мање ратоборног и агресивног, мање етнички затвореног, више кооперативног, емоционално стабилног, човјека способног да ствара нова знања, за нове технологије" (Ераковић, 2000). Педагогија модерног доба одриче се ранијих заблуда по којима наставник треба остревити емоције пред вратима учионице, а од ученика тражити

да се суздржавају у показивању емоција. Емоције су наше иманентно својство и зато је "света дужност вратити малишанима оно што им припада, радост учења и дружења, усхићење успјеха и горчину пораза, изазов новог и сусрет са грешком" (Сузић, 2002). У остварењу овог циља треба развијати такве педагошке стратегије које ће доприносити да се ученик осјећа срећним, вољеним, задовољним, поштованим и прихваћеним, а то ће се постићи у ситуацијама када се наставник више посвети ученику него програму. Истраживања (Сузић, Андерсон, Хјуз, Гарисон, Скот, Мандић) показују да ученици испољавају више позитивних емоција према настави коју изводе наставници спремни за сарадњу, разумијевање, подршку, ведрог су духа и пријатне особе. Школски амбијент такође треба да је топао, хуман, отворен, срдачан, да у први план ставља радовање, љубав према животу, другим људима и исконским вриједностима, чиме се отварају могућности оплемењивања духовног и емотивног живота и развоја емотивних компетенција ученика.

Резултати емпиријског истраживања

Школске 2002/2003. години у Основној школи "Станко Ракита" проведено је емпиријско неекспериментално истраживање чији циљ је био *утврђивање емоционалног статуса ученика предметне наставе*. У складу са наведеним циљем у истраживању су предвиђени сљедећи задаци истраживања:

- установити емоционални статус ученика предметне наставе на нивоу разреда;
- анализирати интензитете емоционалности у зависности од наставних и ваннаставних ситуација;
- идентификовати емоције и степен њиховог интензитета на нивоу свих наставних предмета;
- утврдити повезаност ситуација из школског живота са емоцијама радости и очекивања.

Наше истраживање је реализовано примјеном методе теоријске анализе, сервеј истраживачке методе и компаративне методе. Примјењене су технике скалирања и анкетања. Истраживачки инструмент је био скала процјене којој смо додали и анкетна питања отвореног типа. Узорком истраживања обухваћено је 79 ученика или 25 % ученика предметне наставе наше школе. Зависно промјењива варијабла је емоционални статус ученика предметне наставе, а независно промјењива варијабла представљају наставне и ваннаставне ситуације у школи и посебно однос наставника према ученицима. Значај овог истраживања је у идентификовању наставних и ваннаставних ситуација које утичу на емоције ученика као и сагледавања могућности корективног и аутокорективног рада наставника и ученика што би била превентива негативним емоцијама у школи.

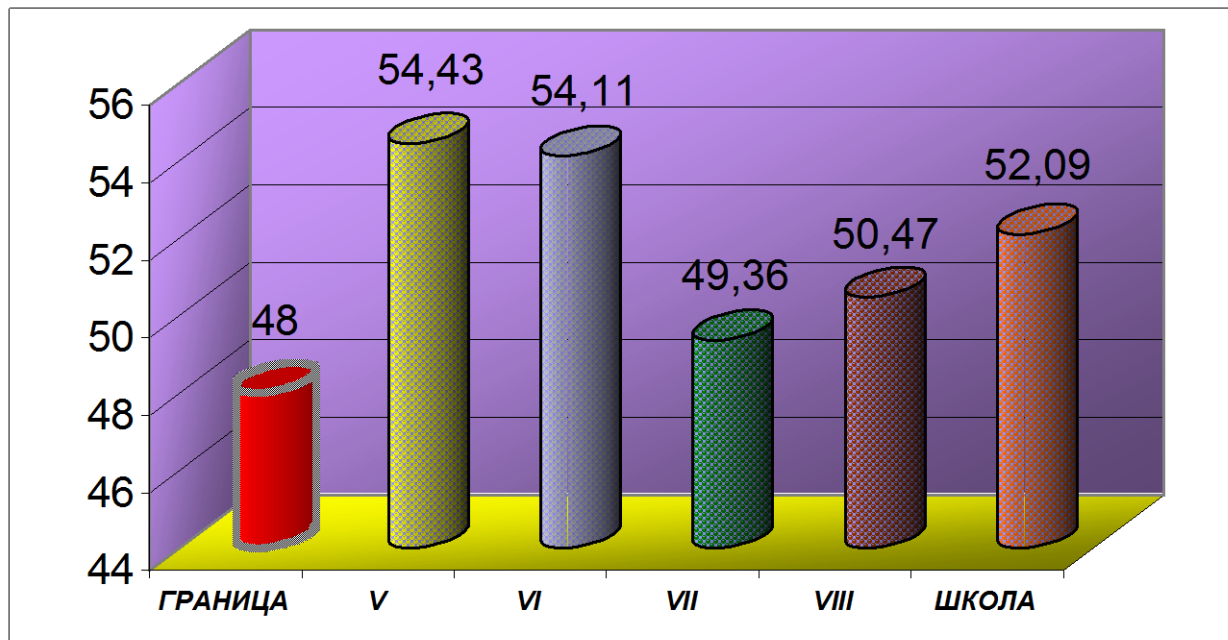
Треба нагласити да ово наше микроиспитивање не омогућава генерализацију резултата на популацију ученика предметне наставе.

Интерпретација резултата истраживања

На основу статистичке обраде података и добијених резултата истраживања добили смо сљедеће показатеље:

а) Емоционални статус ученика по разредима и на нивоу предметне наставе (школе)

У циљу боље прегледности добијене резултате приказујемо графиконом.

Све приказане аритметичке средине су изнад просјечне вриједности која износи 48*. Добијени резултати говоре у прилог тврдње да су у предметној настави више изражена позитивна него негативна осјећања. Упоредивањем резултата по разредима уочавамо да ниво позитивних емоција опада са узрастом, односно што је већи узраст мање је позитивних емоција. Разлоге за ову појаву можемо тражити у чињеници да су старији ученици критичнији и свјеснији својих доживљаја у различитим наставним и ваннаставним ситуацијама. Најмање позитивних емоција запажамо на узрасту ученика седмог разреда што није изненађујуће с обзиром на пубертет и развојне карактеристике ученика ове старосне скупине.

* Инструмент је садржавао 16 петостепених ајтема чији одговори су бодовани од 1 до 5 у зависности од тога да ли преферира позитивну или негативну емоцију. Гранична вриједност позитивне и негативне емоционалности је 3.

б) Емоционалност – наставне и ваннаставне ситуације

Свака наставна и ваннаставна ситуација код ученика више или мање утиче на њихове емоције. У раду смо идентификовали најфреквентније школске ситуације које изазивају позитивне и негативне емоције код ученика. Позитивна осјећања доминирају у сљедећим ситуацијама: уважавање личности ученика, остављање још једне могућности за позитивну оцјену, помоћ наставника у рјешавању проблема ученика, пријатељски однос међу ученицима, праведност наставника и оцјењивање према заслуги.

Негативне емоције јављају се у сљедећим ситуацијама: неуважавање учениковог мишљења, недисциплина, нерад, контролни рад, миљеници наставника, изостанак заслужене похвале, "стојање пред таблом" и лоше оцјене.

в) Емоције у оквиру наставних предмета

Природа садржаја наставних предмета, начини њихове реализације, особеност наставника као и њихов однос према ученицима, условљавају различите емоционалне реакције ученика. На основу наших резултата позитивна осјећања највише су присутна у сљедећим наставним предметима: ликовна култура (M=4,55*), вјеронаука (4,5), музичка култура (4,45), физичко васпитање (4,4), српски језик (4,03), основе информатике (4,03). Евидентно је да су позитивна осјећања присутна у "лакшим" наставним предметима, односно у предметима у којима ученици имају више могућности за самоактуализацију и доживљавање успјеха. Непријатне емоције налазимо у "тежим" предметима, и то: физика (M=2,83), хемија (3), математика (3,2) и биологија (3,3). Можемо рећи да су овакве реакције ученика изазване потребама њиховог већег ангажовања у савладавању наставних садржаја ових предмета као и "строжије" радне дисциплине. Идентификавију доминантних емоција у оквиру одређених наставних предмета дајемо у сљедећој табели:

ЕМОЦИЈА	НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ
радост	музичка култура, географија, физичко васпитање
прихватање	српски језик, вјеронаука, техничко образовање
изненађење	српски језик, географија, основи информатике
стрес	физика, математика, хемија
жалост	српски језик, историја, биологија
гађење	њемачки језик, физика, биологија
очекивање	њемачки, математика, техничко образовање
љутња	математика, биологија, хемија
понос	српски језик, историја, основи информатике
срам	њемачки, биологија, физичко васпитање

* Ученици су оцјенама од 1 до 5 вредновали квалитет својих емоција у настави.

2) Идентификација школских ситуација радости и очекивања

Анализом ученичких одговора установљене су слjedeће ранг позиције ситуација које најчешће узрокују радост код ученика:

1. добра оцјена
2. похвала наставника
3. коректан однос наставника према ученицима
4. пријатељски однос међу ученицима
5. слободан час

Најчешћа очекивања ученика су:

1. више знања о животу
2. уредност школе
3. боља опремљеност школе
4. правда за све

Мишљења и очекивања ученика свакако могу бити релевантне смјернице у нашој свакодневној васпитно-образовној дјелатности.

Закључак

Емоционалност је иманентно својство личности које увелико детерминише успјех у животу. Педагошка је заблуда и велики гријех остављати ову димензију личности изван сфера утицаја васпитно-образовне институције.

Савремена школа треба да својим амбијентом, свеукупном организацијом и реализацијом рада ствара такве услове и ситуације у којима ће ученицима бити пружена могућност за доживљавање, сагледавање и интелигентно испољавање властите емоционалности.

Литература

1. Амонашвили, Ш.А. (1999): Школа живота, Београд, Заједница учитељских факултета.
2. Бабић, В. (1983): Међуљудски односи у школи, Сарајево, Свјетлост.
3. Вилотијевић, М (1997): Комуникација у настави, Београд, Учитељски факултет, Методичка пракса, број 4.
4. Гордон, Т. (1998): Како бити успјешан наставник, Креативни центар.
5. Ераковић, Т. (2002): Ментална хигијена у школи и примарна превенција са аспекта развијања толерантних односа, Наша школа 1-2, Бања Лука.
6. Илић, М. (2000): Респонсибилна настава, Бања Лука, Универзитет у Бањој Луци.
7. Сузић, Н. (1995): Особине наставника и однос ученика према настави, Бања Лука, Народна и универзитетска библиотека.
8. Сузић, Н. (2002): Емоције и циљеви ученика и студената, ТТ центар Бања Лука.
9. Шевкушић, С. (2000): Социјални односи у школи, Зборник института за педагошка истраживања, број 3, Загреб.

